

O hvězdách a lidech v Litomyšli

Pavel Suchan

Světově proslulý astronom Prof. RNDr. Zdeněk Kopala, D.Sc., se narodil 4. dubna 1914 v Litomyšli a po absolvování přírodovědecké fakulty UK v r. 1938 působil celý život v USA a Velké Británii, kde zemřel 23. června 1993. V souladu se svou poslední vůlí je pohřben v rodné zemi.

Týden „O hvězdách a lidech“, který byl připraven pod záštitou města Litomyšle

a České astronomické společnosti k uctění 90. výročí narození významného světového astronoma, profesora Zdeňka Kopala, se zapsal do historie zlatým písmem. Začal v pondělí 29. března 2004 tiskovou konferencí v Praze a pokračoval na Slavně a především pak v rodném Kopalově městě – Litomyšli. Část oslav byla určena pouze astronomům, ale významná část i pro veřejnost. Přinášíme vám několik řádek reportáže i několik fotografií. Pokud chcete vidět víc, podívejte se do fotogalerie na internetové stránce České astronomické společnosti www.astro.cz.

Náhoda tomu chtěla, že tento slavnostní astronomický týden provázelo na večerní obloze všech pět planet, které člověk může spatřit očima. Dočasná hvězdárna, zřízená „kamennými“ hvězdárnami v Úpici a Hradci Králové po dobu oslav v Klášterních zahradách v Litomyšli, měla i díky příznivému počasí možnost ukazovat Merkur, Venuši, Mars, Saturn a Jupiter dalekohledem veřejnosti. Využilo toho přes tisíc zájemců. Aby občané z Litomyšle a okolí měli možnost maximálně využít služeb dočasné hvězdárny a aby bylo možné i pouhým okem pozorovat hvězdy a planety na jarní obloze, přistoupila radnice Litomyšle na návrh astronomů a místo slavnostního osvětlení způsobujícího nad městem značné světelné znečištění město naopak „slavnostně potemnila“. Tento krok nalezl ohlas u občanů i v médiích a je to dobrý příklad správného uvažování vedení města.

Slavní

V pondělí 29. března 2004 odpoledne se na vyšehradském hřbitově Slavní v Praze konalo pietní shromáždění k uctění památky prof. Zdeňka Kopala. Před Slavním promluvil starosta města Litomyšl Ing. Jan Janeček, RNDr. Jiří Grygar, CSc., za Českou astronomickou společnost, Doc. RNDr. Martin Šolc, CSc., za Matematicko-fyzikální fakultu Univerzity Karlovy a prof. Ron Ekers, prezident Mezinárodní astronomické unie. Ke hrobu

Prezident Mezinárodní astronomické unie prof. Ron Ekers na Slavně

prof. Kopala byly položeny věnce a kytice města Litomyšl, Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy a České astronomické společnosti.

Konference „Dvojhvězdy – odkaz Zdeňka Kopala“

Ve dnech 31. 3.–3. 4. 2004 se v zámeckém areálu v Litomyšli konala pod záštitou místopředsedy vlády ČR pro výzkum a vývoj, lidská práva a lidské zdroje PhDr. Petra Mareše, CSc., hejtmána Pardubického kraje Ing. Romana Linka a starosty Litomyšle Ing. Jana Janečka mezinárodní konference „Dvojhvězdy – odkaz Zdeňka Kopala“. Mezi účastníky z 24 zemí od Nového Zélandu a Japonska až po Spojené státy byla řada Kopalových žáků. Vědecký organizační výbor vedl Prof. Dr. Horst Drechsel, ředitel hvězdárny v Bamberku a Astronomického ústavu University Erlangen-Neurnberg v Německu. Lokální organizační výbor vedl RNDr. Miloslav Zejda, předseda B.R.N.O. – sekce pozorovatelů proměnných hvězd České astronomické společnosti. Na přípravě konference se kromě ČAS podílel také Astronomický ústav AV ČR a Astronomický ústav UK.

Odhalení pomníku těsné dvojhvězdy

Přínos Zdeňka Kopala pro astronomii je srovnáván s přínosem Bedřicha Smetany pro hudbu. Město Litomyšl si obou svých rodáků velmi váží. Důkazem toho je i unikátní sochařské dílo, které bude Kopalovu práci připo-

ASTROPIS

Objednávky předplatného přijímá:
Společnost Astropis
Štefánikova hvězdárna
Petřín 205
118 46 Praha 1

Závazná objednávka předplatného časopisu ASTROPIS

Uplatňuji nárok na slevu jako člen: ČAS ☐

Jméno:

Příjmení:

Ulice:

Obec:

Okres:

PSČ:

Počet výtisků:

Od čísla:

Datum:

Podpis:

Objednavatel se zavazuje uhradit předplatné na jeden rok ve stanovené výši a stanoveném čase. Na základě této objednávky Vám bude zasláno nejbližší číslo ASTROPISU se složenkou, kterou předplatné uhradíte.

mínat. Odhalení se uskutečnilo v sobotu 3. dubna, tedy v předvečer 90. výročí narození Zdeňka Kopala. Za velmi slavnostní atmosféry – při uzavření dopravě městem, za účasti astronomů z celého světa a velkého zájmu veřejnosti, při dramatickém spádu projevů, hudby, světla a při zhasnutí osvětlení města – byla plastika odhalena. Vítězové sochařské soutěže Marián Karel a Federico Diaz nevytvořili plastiku Zdeňka Kopala, jak by možná leckdo očekával, ale plastiku, která symbolizuje Kopalovo ústřední téma: dvě nekulové kapkovité hvězdy, které obíhají kolem společného těžiště těsné dvojhvězdy. Plastika je světovým unikátem nejen pro svůj obsah, ale také díky materiálu, ze kterého je vyrobena, a také kvůli použité technologii – hvězdy byly totiž navinuty z uhlíkového vlákna, které se používá především na výrobu komponentů vesmírných lodí. Plastika je umístěna v místě dnes již neexistujícího domu, kde se Zdeněk Kopal narodil. Nutno ještě ze zákulisí dodat, že za nápadem uctít Kopalovu památku ztvárněním těsné dvojhvězdy stojí Dr. Jiří Grygar.

Diskuse žáků Z. Kopala

Účastníci mezinárodní konference i veřejnost měli možnost v závěru mezinárodní konference poslechnout si vzpomínky světově známých astronomů – žáků prof. Kopala, např. prof. Kitamury z Japonska, prof. Demircana z Tu-

Pomník těsné dvojhvězdy a půdorys Kopalova rodného domu rečka či Dr. Buddinga z Nového Zélandu. Diskusi moderoval a tlumočil také Kopalův žák – Dr. Jiří Grygar.

Seminář „Zdeněk Kopal – život a dílo“

Péči České astronomické společnosti se v Litomyšli konal seminář pro veřejnost „Zdeněk Kopal – život a dílo“ (retrospektiva a současný stav oborů, v nichž se proslavil). Do Litomyšle přijeli přednášet RNDr. Alena Šolcová (katedra matematiky FSV ČVUT Praha), PhDr. Milan Skřivánek (emeritní ředitel Státního okresního archivu Svitavy se sídlem v Litomyšli), Prof. RNDr. Michal Křížek, DrSc., (Matematický ústav AV ČR), RNDr. Petr Hadrava, CSc., (Astronomický ústav AV ČR) a Pavel Gabzdyl (Hvězdárna a planetárium M. Koperníka v Brně).

Sjezd České astronomické společnosti

V neděli 4. dubna 2004 skončil v Litomyšli 16. sjezd České astronomické společnosti. Sjezdového jednání se zúčastnila řada významných hostů, tradičně např. představitelé astronomie na Slovensku – ředitel Astronomického ústavu Slovenské akademie věd Dr. Ján Svoreň a předseda Slovenské astronomické společnosti Dr. Juraj Zverko.

Sjezd zvolil do čela České astronomické společnosti první ženu v její historii – ředitelku Hvězdárny v Úpici RNDr. Evu Markovou, CSc. Místopředsedou se stal dosavadní předseda Pražské pobočky ČAS Pavel Suchan, hospodářem Petr Bartoš a členy Výkonného výboru dosavadní předseda ČAS Ing. Štěpán Kovář, Karel Mokřý a Tomáš Bezouška. Sjezd také zvolil čestného předsedu, kterým se stal RNDr. Jiří Grygar, CSc. z Fyzikálního ústavu AV, který také v minulosti Českou astronomickou společnost jako předseda vedl. Novým čestným členem se stal Ing. Antonín Růkl – autor řady knih a především map hvězdné oblohy a Měsíce.

Česká astronomická společnost na svém sjezdu přijala dvě rezoluce. Jedna je zaměřena na problematiku snižování světelného znečištění – „Sjezd České astronomické společnosti vyslovuje hluboké politování nad zněním novely Zákona č. 86/2002 Sb. o ochraně ovzduší pomíjejícím dostatečnou ochranu životního prostředí před světelným znečištěním. Česká astronomická společnost současně deklaruje připravenost poskytnout pomoc při řešení právní a odborné problematiky ochrany životního prostředí před světelným znečištěním“. Druhá se pak proklamativně hlásí k profesionální astronomii v České republice – „Česká astronomická společnost vítá konání 26. valného zasedání Mezinárodní astronomické unie v Praze a považuje jej za významnou událost v historii české astronomie“.

Sjezdu se zúčastnili také zástupci Astropisu – kolektivního člena České astronomické společnosti. Jeden způsob spolupráce jste právě dočetli.

Odpovědní lístek odešlete na adresu:
Společnost Astropis
Štefánikova hvězdárna
Petřín 205
118 46 Praha 1

ODPOVĚDNÍ LÍSTEK PRO ČAS

Mám zájem o bližší informace o členství v ČAS

Jméno:

Příjmení:

Ulice:

Obec:

Okres:

PSČ:

Datum:

Podpis: